

РУМУНСЬКИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ І МОБІЛІЗАЦІЇ ЗА ОСОБЛИВИХ УМОВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Ілля Анатолійович МАТВІЙЧУК,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Аналіз зарубіжного досвіду дозволяє більш комплексно поглянути на питання мобілізаційної підготовки і мобілізації, здійснювати системний і цілеспрямований вплив на суспільні відносини на основі апробованих за кордоном моделей, забезпечувати повноцінне функціонування сил безпеки та оборони у важких умовах воєнного стану.

Важливим у контексті організації ефективної мобілізаційної підготовки і мобілізації за особливих умов в Україні є і досвід європейських держав, зокрема Румунії. Румунське законодавство надає як Парламенту, так і Президенту Республіки право вирішувати питання про необхідність мобілізації. Так, Закон № 355/2009 встановлює, що Парламент приймає рішення про часткову або повну мобілізацію, а також про демобілізацію. Законодавчий орган також схвалює або відхиляє, залежно від обставин, указ Президента Румунії про оголошення часткової, повної мобілізації або демобілізації. Президент Румунії може оголосити, за попередньою згодою Парламенту, указом, засвідченим Прем'єр-міністром, мобілізацію або демобілізацію. Рішення Парламенту про оголошення мобілізації або указ Президента Румунії обов'язково повинні бути негайно опубліковані в Офіційному віснику Румунії, частина I. Рішення Парламенту або указ Президента Румунії негайно передаються Уряду та іншим органам державної влади, відповідальним за оборону та національну безпеку, для вжиття безпосередніх заходів та застосування адміністративних та військових процедур. Водночас рішення Парламенту або указ Президента Румунії публічно оголошується всіма видами медіа для негайного та правильного інформування населення. Аналогічна процедура застосовується у випадку демобілізації, яка полягає у відмові від заходів та діяльності, здійснених для мобілізації, в результаті припинення дії факторів, що спричинили мобілізацію, та відсутності інших факторів, які б вимагали збереження часткової або повної мобілізації. Демобілізація оголошується органами державної влади, уповноваженими Конституцією Румунії, за пропозицією Вищої ради національної оборони країни. З метою гарантування національного суверенітету Румунії, незалежності та єдності держави, територіальної цілісності країни та конституційної демократії Закон № 355/2009 запроваджує національну систему мобілізації, яка складається з управлінських та виконавчих структур, ресурсів, інфраструктури та пов'язаних з ними відносин. Командування національною мобілізаційною

системою є виключним атрибутом конституційних органів держави та складається з Парламенту, Президента Румунії, Вищої ради національної оборони, Уряду та інших державних органів, що мають повноваження у сфері національної оборони та безпеки, відповідно до повноважень, встановлених законами [1, с. 245]. Важливу роль відіграє Міністерство національної оборони, яке координує планування та оцінку підготовки до мобілізації сил і контролює виконання заходів через Генеральний штаб. Навіть якщо відповідальність за мобілізацію сил несе кожна установа з відповідною владою на місцях, командування мобілізацією збройних сил є компетенцією начальника Генерального штабу і здійснюється на стратегічному рівні Центру командування мобілізацією, створеного в Генеральному штабі, через Центральну групу керівництва мобілізацією. На виконавчому рівні національна система мобілізації складається з сил оборони, органів державної влади, деконцентрованих державних служб та громадських служб, економічних операторів, діяльність яких безпосередньо пов'язана із забезпеченням ресурсів, необхідних для мобілізації [1, с. 245].

Закон № 270/2015 про статус добровільних резервістів запроваджує альтернативний механізм, побудований на основі добровільної участі, призначений для заміни традиційного потоку формування резерву. Однак закон був задуманий у якісній парадигмі – акцент робився на професіоналізації та ретельному відборі відносно невеликої кількості резервістів – модель, яка, хоча й була придатною для передбачуваного контексту безпеки, виявилася недостатньою з огляду на швидкі геополітичні зміни після 2014 року. Окрім філософських, його обмеження були також адміністративними: складні процедури набору, низькі фінансові виплати та структурна непривабливість, елементи, що призвели до низького рівня зайнятості наявних посад. Між 2006 і 2025 роками ці недоліки накопичувалися, залишаючи після себе фрагментовану правову систему, яка лише частково функціональна та нездатна задовольнити потреби професійної армії в процесі модернізації. Відсутність механізмів реєстрації, повідомлення та мобілізації, адаптованих до демографічних та технологічних реалій того періоду, сприяла посиленню структурних вразливостей [2, с. 465].

Таким чином, у контексті перспектив удосконалення мобілізаційної підготовки і мобілізації за особливих умов в Україні слід звернути увагу на важливість функціонування в Україні за румунським зразком спеціалізованого Центру командування мобілізацією, реалізації в Україні програми базової військової підготовки тривалістю чотири місяці за умови її обов'язковості, в не добровільності, як це має місце у Румунії, призначеної для громадян України, чоловіків та жінок, віком від 18 до 35 років, які раніше не проходили військову службу, проходження якої передбачає фінансову допомогу, яка надається після завершення програми. Також перспективним є запозичення румунського досвіду в частині встановлення обов'язку військовозобов'язаних громадян, які

тимчасово перебувають за кордоном, з'явитися до військових центрів протягом встановленого часу з дати їх повідомлення.

Список використаних джерел:

1. Stoian A. The role of public authorities during mobilization // International Conference «Knowledge-Based Organization». Vol. XXIV No 2 2018. Pp. 243-247.
2. Brumaru E.-A. Reforming the Population's Defense Training in Romania between Current Regulations and the Modernization Project. *Scientia Moralitas International Journal of Multidisciplinary Research*. 2025. No. 10 (2). Pp. 462-471.